

Brskovo

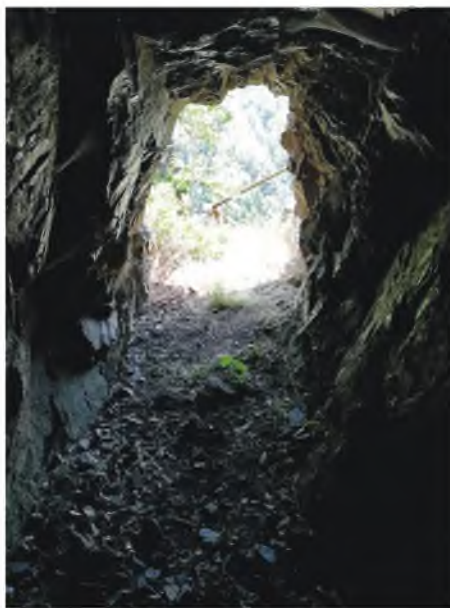
Od 18.-21. 6. 2021. godine istraživali smo šišmiše na području srednjevjekaovnog rudnika Brskovo kod Mojkovca u Crnoj Gori. Pregledali smo dostupne galerije rudnika te obišli nekoliko objekata. Bat detektroima smo snimali na četiri transekta, a stacionarnim detektorom kod Okretnice. Zanimljivi su nalazi patuljastog šišmiša (*Pipistrellus pygmaeus*) i golorepog šišmiša (*Tadarida teniotis*). Potvrda ostalih vrsta čekat će detaljnu analizu snimaka.

ČI, JM, MH

Čelije

Za vrijeme istraživanja šišmiša u Brskovu kod Mojkovca, posjetili smo lokalitet Čelije. Sam naziv sugerise neko isposništvo budući da se u blizini nalazila srednjevjekovna crkva (do danas samo djelimično otkopana) sa malom nekropolom stećaka oko nje. Čelije su vrlo mali kompleks dvije pećine, jedna odmah do druge, ukupne dužine desetak metara. To je, po našem mišljenju, bio prvo rudnik olovne rude (velike količine olovne troske se nalazi ispod Čelija), a potom je poslužio kao isposničke čelije. Ovakvih isposnica ima po

Bosni i Hercegovini i Srbiji na više mjesta, a ovo je prva takva za koju znamo u Crnoj Gori.

ČI, JM, MH

Kad je stan skladište

Preturajući po stanu koji je zapravo zakrčen nalazima svega i svačega što čeka neku obradu (što i nije neka reklama) našaoh kesu sa kostima šišmiša. Nalaz je još iz jula 2007. godine kada smo istraživali pećine iznad vrela Krupljanke kod Gornjeg Vakufa. U Pećini broj 4, iz dvije gvale sove sam izdvojio nekoliko podlaktica, 4 nadlaktice, 2 vilice i jednu lubanju. Sve je pripadalo najmanje dvjema životinjama malog potkovastog šišmiša (*Rhinolophus hipposideros*). Ovo su prvi podaci o šišmišima ove općine.

JM

Potopljeno vrelo

Kraj lijeve obale Neretve, a ispod ušća Bune nekada su istraživali vrelo. Krajem maja smo ga tražeći Hydrobiide pokušali naći, ali izgleda da je potopljeno. Ipak smo pokupili *Theodoxus* sp. i *Emmericia* sp.

Morine

Kao nekad sa rahmetli prijateljem Ilhanom Dervovićem koji je nosio kameru i bilježio prirodne ljepote i zanimljive ostatke kulture, tako sada povremeno odem sa novinarom Starta Mevludinom Mekićem u neki kraj i o tome zajedno objavimo reportažu. Tako sam dospio do Mporina koje sam oдавно želio vidjeti. O tome je izašla reportaža u Startu broj 557 od 2. 7. 21. Svakako da iskoristim priliku da zabilježim i nešto od naših speleoloških zanimljivosti. Tako sam prema Ulogu kod sela Nedavić uzeo uzorke puževa sa jedne velike česme, a na samim Morinama, na lokalitetu Livade pogledao jamu (koja je označena na vojnoj topografskoj karti.

Ulaz u jamu je prečnika 5 x 8 metara, a dubina je procjenjena od 8-12 metara (zbog konfiguracije terena). Dno jame je ravno i prekriva ga kamenje pokriveno mahovinom. Zidovi jame su skoro pa ravni. Čini se kao da je vještačka i da je, možda, nekada služila kao spremište snijega jer je ovaj kraj potpuno bezvodan. Ali to je samo pretpostavka.

JM

Bjelasica

Bjelasica je, što se tiče šišmiša istraživana sa nekoliko strana. Dio planine sa jugoistočne strane ostao je neistražen pa smo 22. 6. 2021. godine napravili snimanje bat detektorom na transektu od katuna (gornja stanica novog skijališta) pa sve do prilaza Kolašinu. Očekujemo zanimljive rezultate zato što smo priolazili kroz vrlo različite habitate.

ČI, JM

Tajan i Kamenica

Petak, 25.06.2021. godine, nakon nekoliko dana temperatura oko 35 C, moramo planirati teren rano ujutro. Ustanjanje u 4 sata, kafa i start u 5 sati. Cilj je Kameni most u Suhoj. Ostao je on da ga snimimo za film a usput u pećinama snimiti naše endemske životinje. Mada je rano ujutro, vrijeme je pretoplo, ali se nekako uspinjemo strmim siparom pored Ukrasne pećine. Stižemo do kamenog mosta i snimamo kadrove. U povratku ulazimo u pećinu ZA 014 u potrazi za endemima. Uspijevamo pronaći i snimiti tajansku pećinsku mokricu i stonogu *Brahydesmus mulaomerovici*.

Ne registrujemo u ZA 014 nijednog šišmiša, ali zapažamo guano, posebno na ulazu, vjerovatno od širokouhog šišmiša za vrijeme zime. Osim guana na ulazu registrujemo i izmet medvjeda kao i brlog u blizini u velikoj okapini. Po povratku u Kamenicu svraćamo do bivšeg objekta „Franje Herljevića“ u kome registrujemo dva mala potkova-

sta šišmiša (*R. hyposideros*). Očekivane porodiljske kolonije velikog potkovastog šišmiša još nema.

Nešto prije zalaska sunca, pojačana ekipa odlazi na ulaz u Odušak u Suhoj na prebrojavanje šišmiša koji će izaći iz objekta. Posmatranje je vršeno od 19:55 do 21:19 i nije zapažen nijedan šišmiš.

Očito šišmiši u Odušak u Suhoj ulaze na neki drugi otvor koji još nismo otkrili. AB,BG

Postkonstrukcioni monitoring aktivnosti šišmiša na vjetroparku Podveležje

Centar za krš i speleologiju je zahvaljujući referencama svojih članova dobio posao monitoringa šišmiša na području vjetroparka Podvelež, kao i istraživanje stanja šišmiša na referentnom području brda Lisac te međuzoni između ova dva područja. Planirani posao bi trebao trajati dvije godine. Naručilac posla je firma Ecoplan iz Mostara i obrt Milvus iz Zagreba. Zadnji vikend u junu smo

Iskoristili da prvi put obiđemo područje. Prethodnu studiju su radile kolege iz Zagreba i dijelovi su objavljeni u *Hypsugu*, a speleološka istraživanja u *Speleologu*.

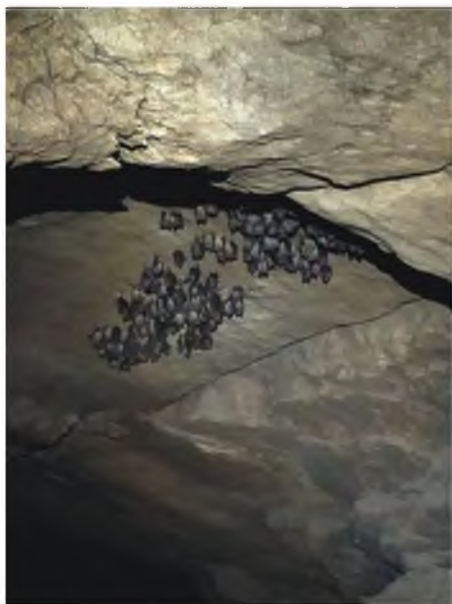
JM

Pećina kod Šekovića

Zahvaljujući poznaniku koji je 22. 5. 2021. godine učestvovao u istraživanjima koje su provodili pripadnici nekih državnih organa, došli smo do fotografije kolonije velikih potkovastih šišmiša (*Rhinolophus ferrumequinum*). Neka ostanje zabilježeno da nas podsjeti da odemo tamo ove zime.

ADŽ

Da ostane zabilježeno

Prilikom posjete Bilećkom jezeru 8. 5. 21. godine u potrazi za možebiti nekim puževima koji nekako izađu iz potopljene Dejanove pećine (vrela Trebišnjice) sreli smo mladog čovjeka koji je tu došao ribariti sa troje male djece. Čovjek je iz obližnjeg sela u Crnoj Gori. Povala se priča i mi spomenemo da se trenutno zanimamo za izvorske puževe, ali da nem je interes i speleologija i šišmiši. Ono što je rekao nas je stvarno iznadadilo. Kaže da je prije nekoliko godina pomagao nekim ljudima koji su u jednoj pećini kod Risna lovili šišmiše vazdušnim puškama. On je samo nosio svjetlo i tako zaradio 120 Eura. Šišmiše su navodno lovili radi magije. Očito nema samo budala u Bosni.

JM

AB-Admir Bajraktarević, ADŽ-Adisa Dževlan, BG-Besim Gurda, ČI-Čeda Ivanović, MH-Miralem Husanović, JM-Jasminko Mulaomerović

Impresum:

CKS Newsletter, God. III., Broj 6., Juni 2021.

ISSN 2637-3041 (print)

ISSN 2637-305X (online)

Izdavač i redakcija: Centar za krš i speleogiju,

Sarajevo, Branilaca Sarajeva 30, e_mail:

info@centarzakrs.ba, www.centarzakrs.ba

Urednik: Jasminko Mulaomerović

Bilten izlazi čim napunimo četiri stranice sa aktivnostima.

Pomoć za Bilten dobrodošla je na broj:

161000021050078 kod Raiffeisen banke d.d.